

'Toneelspelen is mijn ding geworden'

Pameijer vond een nieuwe manier om met cliënten in gesprek te gaan. De voorstellingen van Circus Pa Meijer leverden verbeterpunten op voor alledaagse ergernissen. 'Bij de presentatie aan de directie had ik al gezegd dat ze er wel wat mee moesten doen.'

Wie bij het woord 'medezeggenschap' denkt aan lange vergaderingen en veel papier: maak kennis met Circus Pa Meijer, een spektakel dat verstandelijk gehandicapte cliënten van Pameijer in Rotterdam tot dit voorjaar op de planken zetten voor hun vrienden, familie en medecliënten. Het was een evenement met grappen, clowns en muziek dat ook ging over de ergernissen en ernst van het dagelijks leven.

De negen voorstellingen waren bedoeld om duidelijk te maken wat er volgens deelnemers en publiek beter zou kunnen in de zorg. Dat is gelukt en het was ook nog eens een feest om te doen en mee te maken. 'Een van de leukste dingen die ik in mijn werk heb mogen doen', volgens activiteitenbegeleider Rien Dekker van Pameijer.

Enthousiastelingen

'Toneelspelen is mijn ding geworden', zegt cliënt Mario van de Want, die in Circus Pa Meijer een sterke spreekstalmeester neerzette. Om zijn rol te leren kreeg hij als moeilijk lerende voor het eerst in zijn leven huiswerk. Dat vond hij fijn: 'Ik hou van huiswerk.'

De avonden en middagen met publiek hebben veel losgemaakt. Pameijer werkte voor het project samen met de Rotterdamse theaterwerkplaats Formaat, die gespecialiseerd is in participatief theater met acteurs uit groepen die in de maatschappij vaak in de verdrukking zitten. De methode behelst onder meer dat de toeschouwers worden aangespoord mee te praten over de onderwerpen die op het toneel

getoond zijn. Ze mogen na afloop scènes meespelen om duidelijk te maken hoe zij op een situatie zouden reageren. Karen Bevers van Formaat schreef mee, speelde en registreerde de productie. 'Deze groep is vaak niet zo goed met woorden, maar ik vond het een relatief makkelijke doelgroep om mee te werken, echte enthousiastelingen. We hebben vreselijk veel lol gehad.' De thema's van het stuk kwamen voort uit de audities, waar zo'n dertig cliënten aan meededen. De auditanten was gevraagd verhalen mee te brengen over problemen waar ze in hun leven tegenaan lopen. Zo droegen ze het materiaal aan waarmee de schrijvers aan de slag konden.

Niet mondig

Manager Thijs Dekker van Pameijer, lid van de werkgroep cliëntenparticipatie en een van de initiatiefnemers van het project: 'Het mooie van de theatervorm is dat het ook geschikt is voor cliënten die niet zo goed zijn in praten of lezen. Ook wie dat niet kan, kan deel uitmaken van het beeld, of er naar kijken en zich gehoord voelen.' Begeleider Rien Dekker: 'Niet alle cliënten zijn even mondig. Door een vuist te ballen in een scène, maken ze toch iets duidelijk. Dat is mooi om te zien.'

Aan Circus Pa Meijer deed een acteur mee die nauwelijks hoort en spreekt. Karen Bevers: 'Hij is heel creatief en bleek in onze productie een geboren clown, prachtig om naar te kijken. Zo hebben we van de mogelijkheden van iedere speler gebruik gemaakt.' De theatermensen hadden

aanvankelijk hun twijfels of ze verstandelijk gehandicapten wel een clownsrol konden laten spelen, maar de acteurs bleken die juist het leukst te vinden en zo werden ze uiteindelijk allemaal clowns.

Oplossingen

Tijdens de tournee langs de locaties van zorginstelling Pameijer groeide, in samenwerking met het publiek, een lijst van een kleine dertig stellingen. Ze gaan over begeleiding, taxivervoer, seksueel misbruik en discriminatie, vaak

'Door een vuist te ballen in een scène, maken ze toch iets duidelijk'

zijn het praktische oplossingen voor alledaags ongerief. Een paar voorbeelden: 'Meer (on)betaalde krachten op de werkvloer, zodat er meer tijd is voor de begeleiders om aandacht te hebben voor de begeleiding van hun cliënten'; 'Een taxi-chauffeur moet rechtstreeks naar de cliënt bellen in plaats van naar de begeleider en cliënten op de hoogte houden van wachttijden' en 'Er moet een televisiecampagne komen tegen discriminatie van verstandelijk gehandicapten'.

De organisatie is bezig de stellingen te bestuderen en ze voor zover mogelijk concreet handen en voeten te geven. Cliëntenvertegenwoordigers – onder wie de acteurs van de voorstelling – medewerkers en directie van Pameijer bespraken de lijst onlangs tijdens een evaluatiebijeenkomst, met als doel te bepalen wat er verder moet gebeuren. Er is overleg met het taxibedrijf, want veel klachten betroffen gebrek aan punctualiteit en bejegening door chauffeurs. Deze dagen wordt in samenwerking met een antidiscriminatieorganisatie in de regio een workshop op touw gezet voor medewerkers van politie en gemeente, in samenwerking met de acteurs van Circus Pa Meijer. Onderwerp: de omgang met mensen met een verstandelijke beperking. En er zijn plannen voor het vormen van een team dat voorlichting over verstandelijke beperkingen kan gaan geven op scholen. Tijdens Circus Pa Meijer kwamen veel verhalen boven over onaangename ervaringen op straat, aan loketten en in winkels. Thijs Dekker: 'Ik vond het wel schokkend wat we daarover te horen kregen. Cliënten hebben te maken met uitsluiting, schelden, zelfs spugen.' Cliënt-actrice Deborah Bontje: 'Soms behandelen ze me als een baby. Als ik daar genoeg van heb, zeg ik er wat van.' Regisseur Karen Bevers: 'De cliënten van Pameijer geven zelf aan dat de mensen hen te weinig zien. Komen ze dan op straat eens iemand met een handicap tegen, dan is het al gauw: hé, mongool!'

BEST PRACTICE

Markant gaat op zoek naar best practices in de gehandicaptenzorg. Goede voorbeelden uit de praktijk met als doel de kwaliteit van bestaan van de cliënten te vergroten.

Deborah Bontje speelde de rol van begeleider

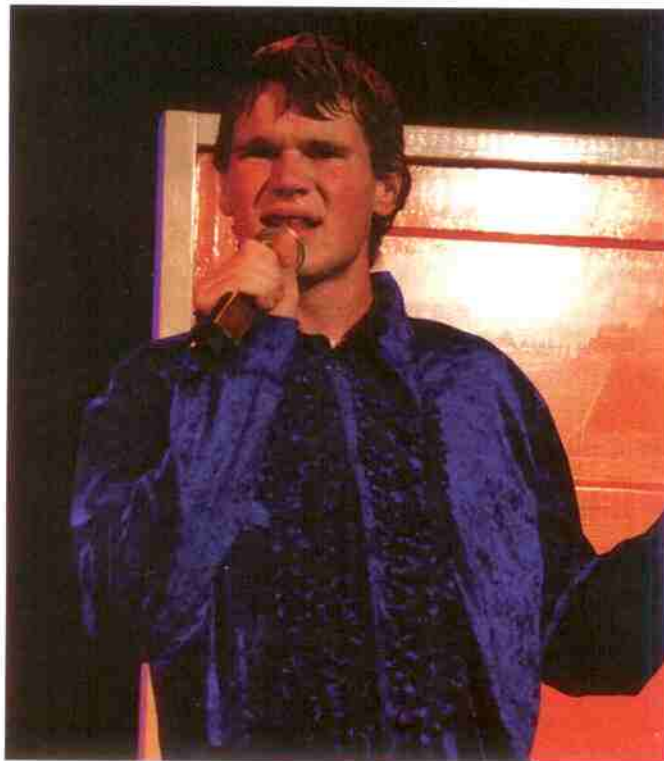
Communicatie

Communicatie is ook binnen de zorg een gevoelig punt, zo blijkt uit het merendeel van de stellingen. Door gebrek aan communicatie en door een verkeerde manier van doen gaat in de dagelijkse drukte veel mis. Dat is ook de conclusie van Pameijer-bestuurder Hans Kröber. 'Als ik naar de stellingen kijk, valt me op dat sommige dingen al geregeld zijn, maar dat dit blijkbaar onvoldoende bekend is bij de cliënten. De klachtenregeling taxivervoer bijvoorbeeld is al heel goed. De communicatie richting cliënten moet op sommige punten beter, daar gaan we aan werken. Verder is duidelijk dat er bepaalde dingen zijn, zoals de kwaliteit van het taxivervoer, waar je gewoon bovenop moet blijven zitten.' Directeur Joke Ellenkamp tijdens de evaluatiebijeenkomst over het project: 'Veel stellingen gaan over hoe het tussen mensen loopt, of je elkaar goed begrijpt.' Duidelijk werd dat soms misschien teveel geleund wordt op schriftelijke communicatie. Niet alle cliënten kunnen lezen of lange, moeilijke teksten begrijpen. Bovendien is er in een grote en decentrale organisatie erg veel informatie te delen, ook tussen medewerkers onderling. Ellenkamp: 'De vraag is: hoe doe je dat zonder elkaar plat te gooien met mail?' Circus Pa Meijer zelf is wat Hans Kröber betreft een voorbeeld van een goede nieuwe manier om met cliënten in gesprek te gaan: 'Het heeft zins eens andere vormen te zoeken dan saai rond een vergadertafel zitten. Daar willen we mee door.'

Persoonlijke groei

Alle betrokkenen zijn ook onder de indruk van de persoonlijke groei die de cliënt-acteurs van Circus Pa Meijer tijdens de repetities en voorstellingen hebben doorgemaakt. Mario van de Want: 'In het toneelspelen heb ik mijn rust

gevonden. Ik voel me als ik speel even niet mezelf, maar degene die ik speel. Dat is heerlijk.' Hij is tevreden over het vervolg dat het project nu krijgt. 'Daar hebben we het voor gedaan. Bij de presentatie aan de directie had ik al gezegd dat ze er wel wat mee moesten doen.' Mario werkt in een cultureel jongeren centrum, daar is hij nu betrokken bij een nieuw toneelstuk met kinderen. Discriminatie, een van de onderwerpen van Circus Pa Meijer, is iets dat ook hij heeft meegemaakt. 'Als de bezoekers van het centrum aan mij vragen wat ik heb, leg ik ze dat uit, in eenvoudige woorden. Ik heb met de meeste goed contact, ze groeten me ook op straat. Maar laatst zei een meisje 'mongool' tegen me en toen werd het zwart voor mijn ogen. Ik heb mijn chef erbij geroepen en die heeft haar uit het centrum gezet.' Deborah Bontje, die in de voorstelling onder meer de rol van begeleider speelde, zegt op de vraag of het toneelstuk nuttig is geweest zonder aarzelen ja. 'Ik hoop dat ze bezig zijn met alles wat we besproken hebben. De begeleiding

Mario van de Want: 'Ik voel me als ik speel even niet mezelf'

heeft vaak te weinig geduld en ik voel soms dat mensen me niet mogen omdat ik een handicap heb. Dan zeggen ze niks terug. Ik hoop dat daar iets aan te doen is.' Zelf heeft ze niet zo veel geleerd van het spelen, zegt ze. Maar ze zou het wel graag nog eens doen. 'Ik had nooit gedacht dat ze mij zouden uitkiezen voor een rol. Toen dat toch gebeurde, was ik blij en gelukkig.'

Van de theaterproductie Circus Pa Meijer is een dvd gemaakt. Voor meer informatie en bestellingen: thijs.dekker@pameijer.nl.

Formaat, werkplaats voor Participatief Drama, www.formaat.org.